

Частина 2: Антисемітизм – вічна боротьба?

Навчальні матеріали з історії євреїв та антисемітизму в Європі
Дім Анни Франк, OSCE/ODIHR

osce ODIHR

СХВАЛЕНО МІНІСТЕРСТВОМ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (ПРОТОКОЛ № 5 ВІД 14 ГРУДНЯ 2008 РОКУ)

1 Після Голокосту

Друга світова війна скінчилася у 1945 році. Через насилля, голод та хвороби загинуло багато людей. Ще багато мільйонів, включаючи радянських військовополонених, поляків, сінті та рома, гомосексуалів, фізично неповноцінних та діячів Опору, було замордовано нацистами у концентраційних таборах та таборах знищення. Нацисти планували вбити усіх європейських євреїв. Близько шести мільйонів з них загинуло, більшість у таборах. Чверть жертв становили діти.

Чужі люди в нашому домі

Фріда Менко пережила концентраційний табір Аушвіц та повернулася до Нідерландів. Їй було 19. Вона почала активну діяльність з забезпечення прав меншин.

Фріда Менко: «Коли 27 січня 1945 року нас, в'язнів Аушвіцу, звільнили, я була з матір'ю. Я була дуже слабка. Пам'ятаю, що мене несли, бо ходити я вже не могла. В дорозі за мною дуже добре доглядали росіяни, поляки, англійці та американці. У Голландії все було інакше. Нас чекав холодний прийом. Коли ми думали, що вже нарешті повернулися додому, нам довелося дзвонити у двері власної домівки. Там жили чужі люди. Вони відмовилися

впускати нас. Довелось втручатися поліції. Всюду нас зустрічали величезні черги. Все неймовірно погіршилось. Не було ніякого розуміння того, як настраждалися ми, євреї. Ми дізналися, що мого батька, двох дідусів і двох бабусь та багатьох інших членів моєї родини було вбито. Я думаю, що просто зобов'язана розповідати про своє життя та боротися проти нетерпимості. Проте, це не завжди означає якісь глобальні речі. Просто допомагаючи батькам та сусідам, можна щось змінити в їхньому житті. Треба тільки бути відкритим для інших та не судити про те, чого не знаєш».

Фріда Менко, 2006

Повернення до життя

Після війни деякі з євреїв, котрі пережили Голокост, не схотіли лишатися на батьківщині і вирушили до США, Палестини та інших місць. Голландська журналістка Фріда Менко та український робітник Антон-Мойсей Хацкелевич Райсфельд вирішили зостатися у своїх країнах.

Євреї, котрі після війни повернулися до Радянського Союзу, часто не мали вибору і мусили лишатися у країні «за залізною завісою». Це повернення додому було важким – їхні домівки неоправно змінилися: в Бердичеві, де до війни проживало 20000 євреїв з 30 000 мешканців, залишилося 20 єврейських родин; в Одесі та Львові з 150-200-тисячних єврейських громад зосталося кілька тисяч.

Під час звільнення табору Аушвіц, січень 1945.

Польська шинель

Антон-Мойсей Хацкелевич Райсфельд - мешканець Кривого Рога. Народився в Томашові-Велькопольському, де скінчив школу, потім служив у польській армії. Був заарештований радянськими органами і направлений на працю в Донбас, де працював різноробом. Коли прийшли німці, його переховувала українка Надія Бабич. Позналилися вони випадково на Донбасі близько 1940 р., де він працював як полонений поляк, а вона була направлена як селянка. Коли прийшли нацисти, вони переїхали до Полтавської області, до її рідного села. Працював у німців конюхом, вдаючи з себе фольксдойча. Їх з Надією кохання переросло у шлюб. Коли повернулися радянські війська, з гордістю надів польську шинель і ... був заарештований на 10 років за "зраду батьківщини". Був у ГУЛАГу

в Сибіру, де працював на лісоповалі та шахтах. Бабич підтримувала його і там, і коли він звільнився. "Вся моя родина загинула в Польщі. Польща теж загинула для мене. А тут Надя мене врятувала, тут страждала зі мною, тут померла, куди я тепер поїду? Україна - моя батьківщина." Він досі пам'ятає, як писав гебрейською, навчався в єшиві та був в кібуці до війни... Після звільнення з радянського полону працював на шахтах Кривого Рога. Душа в душу жили з Надією аж до 1995 року, коли вона померла. Райсфельд - єврей по батькові і по матері. До війни був навіть учасником сіоністського кібуца. Як уродженець Томашова-Велькопольського, був громадянином Польщі. Після війни думав повернутися до Польщі, але дізнався, що усі родичі загинули, і лишився на другій батьківщині - Україні. Сьогодні його теж вже немає з нами.

Антон-Мойсей
Хацкелевич Райсфельд

Антисемітизм?
це упередження та
ненависть проти євреїв.

Завдання

1. Щодо єврейського походження Фріда каже: «Можна сказати, що я стала єврейкою, лише коли нацисти прийшли до влади. До цього я над цим не дуже замислювалась».

А. Як думаєш, що Фріда мала на увазі?

Б. Наведи кілька причин, чому, на твою думку, євреї, котрі пережили Голокост, вирішили залишитися у своїй країні чи покинути її.

В. Напиши, що означає «холодний прийом».

2. Повернися до розповіді Антона-Мойсея Райсфельда та перечитай його слова про Польщу і Україну як нову батьківщину.

Як ти їх розумієш? Прокоментуй.

3. З якими твердженнями ти згоден? Познач їх.

А. Якщо ти не знаєш минулого, ти не зможеш зрозуміти сучасне.

Б. Немає сенсу копирсатися в минулому. Треба вирішувати проблеми сучасності.

В. Не можна навчитися з історії минулого, і це доводять геноциди в Руанді (1994) та Боснії (1995).

Г. Ти завжди несеш з собою минуле батьків та пращурів, де б ти не був.

Вибери одне з тверджень і кількома реченнями обґрунтуй свою (не)згоду з ним.

2 “Ніколи більше”

Деяких нацистів заарештували і судили одразу після війни. Країни співпрацювали, об’єднані надією, що у майбутньому виконавці геноциду будуть покарані, або, вірніше, що більше не буде ніякого геноциду. Було також створено Хартію прав людини.

Загальна декларація прав людини

Після Другої світової війни відбулася зустріч лідерів багатьох країн. Вони хотіли співпрацювати, щоб бути впевненими, що така жахлива війна ніколи не повториться. Майже всі країни світу стали членами нової організації: Організації Об’єднаних Націй. У 1948 році вони погодили права людини, котрі мають бути забезпечені в усіх країнах. Ці права береже Загальна декларація прав людини.

Кілька прав людини

- Усі люди народжуються вільними і з рівними правами
- Право на життя, свободу, безпеку
- Право на рівність перед законом
- Право на захист від дискримінації та ненависті на основі раси, статі, релігії, національності чи мови
- Свобода самовираження
- Свобода думки, совісті та віросповідання

Ейхман на суді у Єрусалимі.

Елеонора Рузвельт брала важливу участь у написанні Загальної декларації.

Вона була дружиною президента США Франкліна Рузвельта, що помер у 1945 р. Елеонору Рузвельт було призначено представником Америки у новосформованій ООН у 1946 р.

Ейхман

Багато людей дізналися про неймовірно жахливий масштаб Голокосту та його деталі тільки у 1961 році у результаті Процесу над Адольфом Ейхманом. Протягом Другої світової війни Ейхман був відповідальним за депортацію євреїв з усіх окупованих країн до концентраційних таборів та таборів винищення.

Процес Ейхмана був особливим. Завдяки одному з технічних досягнень – телебаченню – за ним можна було стежити прямо з вітальні. Були опитані єврей-жертви. Усі могли бачити емоційність публіки та усі стали свідками пояснень Ейхмана: він просто виконував накази. Це було шокуюче одкровення. Особливо тому, що стало зрозумілим, наскільки легшим зробили для нацистів убивство євреїв ті, хто просто “робив свою справу”.

Кофі Анан, Генеральний секретар ООН до 2006 р. на Всесвітньому дитячому фестивалі у 2000 р. в Базелі, Швейцарія.

“Якщо ви боретеся проти антисемітизму, ви боретеся за майбутнє всього людства”.

Покарання

Після війни нацистів судили, хоча багато важливих фігур нацистського апарату втекли чи просто не були засуджені. У німецькому місті Нюрнберг, на Нюрнберзькому трибуналі 1945 р. судили 206 нацистів. Це був перший міжнародний суд. У відповідь на нього з'явилася ідея організації міжнародного суду (трибуналу) зі справ геноцидів та злочинів проти людяності. Проте на заваді цього плану стало напруження стосунків

між США та Радянським Союзом. Так звана «Холодна війна» повністю поглинула їхню увагу. Тому перші такі трибунали було скликано лише після покращення стосунків між двома державами наприкінці 80-х; це були Югославський трибунал у 1993 р. та Руандійський трибунал у 1994 р. Крім того, постійно діє Міжнародний карний суд у Гаазі, Нідерланди. Але деякі впливові країни, як-то США, Ізраїль, Китай, Іран, Північна Корея, не визнають цього міжнародного суду.

Вашингтон, 29 грудня 2005 р. – Іван Дем'янюк, визнаний американським судом винним у співпраці з нацистами, повинен бути депортований до України.

Геноцид?
це цілеспрямоване знищення національних, етнічних чи релігійних груп.

Голокост?
це вбивство євреїв Європи під час Другої світової війни.

Завдання

1. **А.** Власними словами поясни причини виникнення Загальної декларації прав людини.

Б. Що мається на увазі в Декларації під словом «Загальна» (англ. Universal)?

2. Які права людини ти вважаєш найважливішими? Повніший список прав людини можна знайти на веб-сайті ООН та “Міжнародної амністії”

3. Прочитай слова Кофі Анана. Чи ти погоджуєшся з ними?

4. Чи завадить трибунал геноциду? Наведи причину до кожної відповіді.

Так, тому що

Ні, тому що

5. Чому, на твою думку, злочини проти людяності не мають строку давності?

3 Наскільки далеко простягається свобода слова?

Гітлер та інші нацисти не вигадували антисемітизм. Ще задовго до них євреї стикалися з дискримінацією та переслідуваннями по всьому світу. Їх постійно звинувачували у різних катастрофах.

Старі міфи

Наприклад, у 1350-х рр. тисячі євреїв убивали через чутки про те, що вони поширили чуму. Шість століть потому, у 1929 р., євреїв звинуватили у падінні Нью-Йоркської біржі. Інший міф, особливо поширений у Європі, стверджував, що євреї мають секретний план завоювання світу; а ще вони дуже багаті. Більшість євреїв жадала прийняття суспільством. Але в багатьох європейських країнах вони належали до найбільш бідних прошарків населення.

Нові міфи

Рештки євреїв, що пережили війну та не емігрували, намагалися побудувати нове життя в Європі. Через роки дещо з єврейської культури було відновлено, то там то тут відкривалися синагоги. В цей же час європейці зустрілися з новими проявами антисемітизму. Стрижнем цього стали теми заперечення Голокосту та антисіонізму. Вони поширилися до Близького Сходу.

У Берліні синагогу було відбудовано.

Єврейська пекарня у Берліні.

Щоденник Анни Франк

“Цікаві” порівняння

Голокост був не єдиним геноцидом. Усі геноциди жахливі, але усі вони різні. Ніколи до того не траплялося нічого схожого на Голокост. Нацисти хотіли вбити УСІХ євреїв. Ці вбивства проводилися за погодженим планом, на територіях усіх окупованих країн. Незважаючи на це, багато людей намагаються применшити Голокост, порівнюючи його з іншими жахливими подіями. Одним з прикладів є порівняння Голокосту з бомбуванням Дрездена союзними військами. Попри увесь жах тих бомбардувань, варто наголосити, що такими порівняннями намагаються поширити ідею про те, що в Другій світовій війні постраждали не євреї, а саме німці.

Міжнародна
демонстрація
неонацистів у
Розкільде (Данія),
1997.

Заперечення Голокосту

Нацисти не зникли після звільнення. Навіть зараз у Європі та США існують малі групи послідовників Гітлера – неонацисти. Так само як і він, вони вважають «білу расу» найвищою. Вони проти меншин і, відповідно, проти євреїв. Неонацисти стверджують, що євреї самі вигадали Голокост. Вони заявляють, що євреї придумали Аушвіц, щоб дістати підтримку для відновлення своєї держави. Вони також стверджують, що щоденник Анни Франк – цілковита вигадка.

Кримінальна відповідальність

Неонацисти особливо широко поширюють свої ідеї через Інтернет та знаходять підтримку серед інших ультраправих груп. Люди, що заперечують Голокост, поширюють брехню зі злим наміром нашкодити і принизити євреїв. Через це заперечення Голокосту було визнано кримінальним злочином у деяких європейських країнах.

Завдання

1. Поясни, чому не можна сказати, що нацисти винайшли антисемітизм? У своєму поясненні наведи два приклади.
2. Скінхеда (skinhead – гола, голена голова) вперше з'явилися наприкінці 60-х років минулого століття у Великобританії. У Росії скінхеда з'явилися на початку 90-х років.
В Україні сьогодні не так уже й просто зустріти на вулиці живого скінхеда. Однак вони в нас уже є. За даними міліції, у Києві налічується приблизно 200—250 молодих людей, котрі або називають себе скінхедами, або з інтересом і співчуттям ставляться до цієї форми прояву молодіжного екстремізму. За останніми даними, вони аж ніяк не обмежуються деклараціями і справді за першої-ліпшої нагоди б'ють і кривдять «кольорових».
Як ти вважаєш, чому молоді люди інколи стають членами неонацистських груп? Відміть та додай:
 - Тому що почуваються вищими за інших;
 - Тому що мало знають про Другу світову війну;
 - Тому що хочуть кращого світу;
 - Тому що їм більше подобається в групі, ніж одному;
 - Тому що

.....
3. Молодіжний російський гурт Юг має пісню «Ігри патріотів», де є такі рядки:
*«Вот они! Лучшие лица белой расы!
Невидят евреев, душой за отчизну болеют...
...Едва ли осознают, что творят –
патриоты хреновы!
Славят свастику, память своих предков предали!
За что миллионы гибли!? Чтобы «майн кампф»
стал библией?! Что ж вы за быдло!»*
Що, на твою думку, обурює авторів пісні? Проти чого вони виступають, що засуджують?

4 Ізраїль: сподівання на єврейську державу

З кінця 19 століття все більше євреїв вирушали до території сьогоденного Ізраїлю, де тисячоліттями жили їхні предки. Після Голокосту ще більше євреїв покинули Європу. У 1948 році було проголошено державу Ізраїль. Багато євреїв мріяли про власну єврейську державу, яка б захистила їх від антисемітизму.

Сіонізм

Сіонізм - це рух за створення єврейської держави на ізраїльській землі. Бажання повернутися на Сіон, біблійне ім'я Ізраїлю та Єрусалиму, є невід'ємною частиною єврейської віри та культури. Воно було основою єврейського релігійного життя з часів вигнання євреїв 2000 років тому. Сіонізм виник у кінці 19 ст. у відповідь на погроми в Східній Європі та антисемітизм у Західній. Тоді не тільки євреї прагнули власної держави. То були часи націоналізму. Перші європейські сіоністи поселилися в Палестині у другій половині 19 – на початку 20 століття, коли там панувала Османська імперія. Спочатку євреї мирно співіснували з арабсько-палестинськими сусідами та купували землю у арабських землевласників.

На шляху до єврейської держави

Євреї почали емігрувати з Європи до Палестини у 19 ст., втікаючи від антисемітизму. Вони розширювали єврейські громади, що жили на землі, викупленій від арабських землевласників. Британська влада, що була встановлена у Палестині у 1917 році, дала надію на створення власних держав і євреям, і палестинцям. Бажання обох груп створити свою національну державу на одній території поклало початок земельному конфлікту, що триває до сьогодні. На початку 1947 року Британія оголосила про відхід з цих територій, а в листопаді ООН прийняла резолюцію по розподілу колишнього британського мандата. Однак кілька арабських країн голосували проти цієї резолюції.

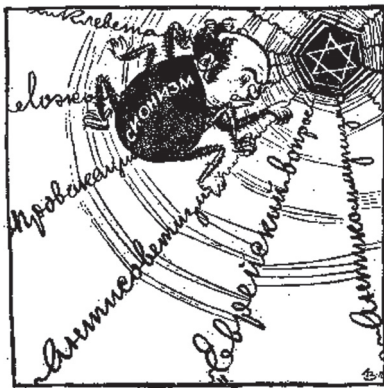
Єврейські діти після прибуття в Ізраїль, 1948.

Молоді ізраїльтяни біля Стіни Плачу в Єрусалимі, 2004.

Міграції

Війна між деякими арабськими країнами та Ізраїлем також мала прямі наслідки для євреїв в інших країнах світу. В багатьох арабських країнах на євреїв нападали та погрожували їм, змушуючи більше ніж півмільйона євреїв втекти з арабських країн до Ізраїлю. Спочатку у Північній Африці та інших країнах Близького Сходу жили близько 1 млн. євреїв. До 1970-х рр. ця цифра зменшилась до 30 тисяч. Ті, хто приїхали до Ізраїлю, отримали громадянство та інтегрувалися в життя країни. З 1989 року до Ізраїлю переїхало більше мільйона російськомовних євреїв. Більшість жителів Ізраїлю – діти емігрантів. Сьогодні в Ізраїлі живуть євреї з понад ста країн світу.

Карикатура з радянської преси початку 70-х років

14 травня 1948 року на основі резолюції ООН Єврейська національна рада проголосила створення держави Ізраїль. Деякі сусідні країни миттєво атакували Ізраїль. То була перша Арабо-ізраїльська війна, котру Ізраїль виграв. Підбадьорювані своїми лідерами, багато палестинських арабів покинули свої землі. Їм обіцяли швидке повернення, оскільки вважали, що Ізраїль зазнає поразки. Хоча деякі ізраїльтяни хотіли, щоб араби лишилися, багатьох було вигнано з Ізраїлю. Більшості палестинців-арабів, які в цей час залишили Ізраїль, довелося жити в таборах для біженців. Багато таких таборів перетворилися на постійні міста і досі перебувають під егідою ООН. Ті, хто лишився в Ізраїлі, отримали ізраїльське громадянство. В 1967 році вибухнула ще одна війна, і відтоді суперечки вже не вщухали. Війни та конфлікти стали причиною багатьох жертв.

Антисіонізм

Євреї, які жили в комуністичних країнах, часто боялися жити єврейським традиційним життям. Після заснування Ізраїлю в 1948 році Радянський Союз сподівався на гарні стосунки з Ізраїлем та на посилення свого впливу на Близькому Сході. Ця позиція змінилася, коли Ізраїль обрав прозахідну політику та тісні відносини з США. Радянський Союз та його союзники одразу перейшли на бік арабських ворогів Ізраїлю та почали називати все єврейське населення "сіоністами". Відомих євреїв називали "агентами західного імперіалізму". Багато євреїв не могли вільно працювати за фахом. Когось заарештували, інших змусили емігрувати хвилі підтримуваної державою антисемітської пропаганди. Навіть сьогодні, намагаючись приховати антисемітські погляди, деякі люди висловлюються про Ізраїль, замість висловлювання своєї думки про євреїв.

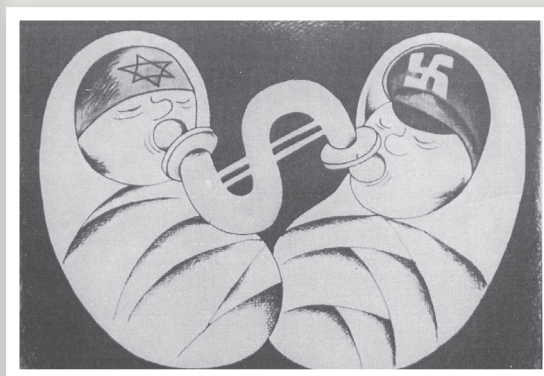
Палестина?
це ім'я дане римлянами одній з провінцій Римської імперії, що знаходилася на території сучасного Ізраїлю та Палестинських територій. Пізніше ця територія була частиною Османської імперії. З 1917 до 1947 року Палестина була під британським правлінням як Палестинський мандат.

Завдання

1. А. Через скільки років після Другої світової війни було проголошено державу Ізраїль?

Б. Власними словами поясни, чому сіонізм був важливим для багатьох євреїв.

2. Ізраїль є мультикультурним суспільством. Поясни чому.

3. Цю листівку було надруковано в Радянському Союзі. Яке повідомлення передає листівка?

5 Просто критика чи антисемітизм?

Конфлікт на Близькому Сході привертає більше міжнародної уваги, ніж будь-який інший конфлікт у світі. Деякі політики та міжнародні конференції постійно критикують реакцію Ізраїлю на загрозу безпеці країни. Ця критика інколи не має нічого спільного з реальною ситуацією, а є лише приводом до антисемітських звинувачень.

Критика Ізраїлю не є антисемітизмом сама по собі. Але, коли ця критика заснована на упередженнях, що стосуються того, "які євреї є", чи веде до теорій змови, чи направлена на всіх євреїв, тоді це можна вважати вираженням антисемітизму. Євреї живуть в усіх частинах світу, і усі вони різні люди. Проте євреїв часто звинувачують за те, що коїться в Ізраїлі. Хоча кажуть "Ізраїль", все одно ворогами вважають усіх євреїв. Таке ставлення призводить до антисемітських нападів. Наприклад, в листопаді 2003 року було скоєно напад на єврейську школу в Парижі. В тому ж місяці

вибух автомобілів біля синагог в Стамбулі вбив більше 20 людей. В лютому 2007 року єврейський дитсадок в Берліні було обмальовано нацистськими символами. Дехто схильний дорівнювати політику Ізраїлю до політики нацистського режиму. "Що німці робили з євреями, те зараз Ізраїль робить з палестинцями". Порівняння єврейської держави з катами Голокосту в корені невірне. Нацистська Німеччина була диктатурою і втілювала антисемітську та расистську ідеологію, прирікаючи цілі групи на знищення. Ізраїль є демократичною державою, що не має за мету когось винищувати.

Поза Ізраїлем на євреїв часто нападають.

В 2003 році мав місце напад на кілька будинків у Касабланці, де постраждали також євреї. Було вбито 54 особи. Одразу після цієї події марокканці вийшли на вулиці з протестами проти цього.

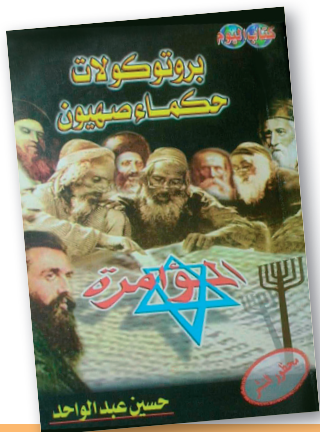

Критика Ізраїлю, антисемітизм, чи і те і інше?

"Нацисти!"

Порівняння Ізраїлю та німецького нацистського устрою мають на меті применшити значимість Голокосту та поставити під сумнів легітимність єврейської держави. Вислови-порівняння євреїв і нацистів не просто точка зору – вони стимулюють до дій проти Ізраїлю та євреїв. Такі порівняння часто заважають зваженому обговоренню Ізраїльсько-Палестинського конфлікту. Навіть у своїй країні ізраїльських політиків часто порівнюють з нацистами. Це стало засобом образи будь-кого, хто має іншу точку зору. Порівняння з нацистами, безперечно, дуже болісне і робить будь-яку спробу подальшої дискусії майже неможливою.

Арабське видання
Протоколів сіонських мудреців, 1976.
На франкфуртському книжковому ярмарку 2005 року іранський стенд презентував такі класичні антисемітські тексти, як “Протоколи сіонських мудреців” та книгу Генрі Форда “Міжнародне єврейство: найбільша проблема світу”, що вперше вийшли у 1920-ті. Ці книжки поширюють антисемітські теорії світової змови.

“Протоколи...”

Конфлікт в Ізраїлі часто використовується як привід для розпалення ненависті до євреїв, реанімації старих стереотипів та упереджень. Особливо на Близькому Сході поширена думка, що існує таємна єврейська змова щодо світового панування. Теорії про єврейську змову були поширені в Європі та США після публікації в 1900-х роках вигаданого пояснення так званих “Протоколів сіонських мудреців”. Антисеміти вигадали

історію про єврейську змову з метою захоплення світу та у фарбах і деталях описали її. Попри те, що книжка фальсифікована, “Протоколи” продовжують поширювати у правих колах та в багатьох арабських і африканських країнах. У 2006 році світ було шоковано заявою іранського президента, в якій він заперечив Голокост та закликав до цілковитого знищення Ізраїлю. Такий відвертий антисемітизм з вуст голови країни став новиною, що викликала протести по всьому світу.

Класична антисемітська замальовка: зображати євреїв черв'яками чи зміями.
Карикатура на Шарона, прем'єра Ізраїлю, Саудівська Аравія, 2001.

Завдання

1. А. Чому не можна винуватити всіх євреїв за те, що відбувається в Ізраїлі?

Б. Як думаєш, щось схоже трапляється з іншими групами? Наведи приклади.

2. Подивись на карикатуру з радянської преси 70-х. Вона була опублікована у державному виданні.

А. Що ти можеш розказати про офіційну політику Радянського Союзу щодо Ізраїлю?

Б. Які символи використовує автор малюнка? Якої реакції від глядачів він очікує?

3. Це карикатура на Шарона, який був прем'єр-міністром Ізраїлю до 2006 року.

А. Які символи ти бачиш?

Б. Напиши листа до редактора Інтернет-сайту з вимогою прибрати цю карикатуру. Аргументуй свої вимоги.

В. Напиши відповідь на цей лист. Обґрунтуй цю відповідь.

6 Амал і Оделія

Чи ти дружиш з кимось, хто має абсолютно інше походження чи абсолютно іншу віру? Загалом, це не має бути проблемою. Можливо, ці відмінності для вас не важливі, або це вам подобається.

Проте інколи потрібно зробити додаткові зусилля, коли виявляється, що ви обоє маєте упередження і надто мало знаєте одне про одного. Амал та Оделія самі кажуть, що походять з дуже різних світів. Незважаючи на це вони спробували потоваришувати.

Через політичну ситуацію їх дружба нелегка. Амал пише: *“Якщо ти хочеш потоваришувати, потрібно забути про політику, особливо напочатку, бо неймовірно важко прийняти іншу точку зору у таких близьких до серця справах”*. Оделія пояснює: *“Часто проводити час з кимось, хто походить з абсолютно іншої культури, занадто важко. В будь-*

якому випадку, у тебе вже є друзі в своєму середовищі, і тобі вже не так важливо знайти нових.”

Попри все вони вважають, що треба бути друзями через свої ідеї, а не через своє походження. У своїх листах вони не пишуть про політику. Вони обидві хочуть закінчення війни у своїй країні, але мають різні точки зору щодо причин насильства. Амал каже: *“Біди для Палестини почались у 1948 р. З того часу наша арабська історія вже ні для кого не мала значення”*. Оделія стверджує: *“Так, і мої батьки змушені були покинути Марокко. Через війну, що розпочалась у 1948 р. євреям стало повсюди важко жити”*.

Оделія (ліворуч) та Амал (праворуч) у Єрусалимі. Амал, це не справжнє ім'я. Вона та її родина не схотіли відкривати читачам справжні імена. Саме тому Амал не можна впізнати на фото.

Дружба під вогнем

Амал та Оделії було лише по 18 років, коли вони вперше зустрілися під час шкільного обміну у Швейцарії. Амал - мусульманка та палестинка; Оделія – іудейка та ізраїльтянка. Вони обидві народилися в Єрусалимі та люблять своє місто. Коли вони повернулися додому, то лишилися “на зв’язку”. Вони писали одна одній про своє життя, своє майбутнє, різницю між палестинцями та ізраїльтянами; також вони писали те, що думають одна про одну. Двічі вони домовлялися про зустріч у Єрусалимі.

Їх листи та діалоги було вміщено у книжку “Ми обидві хочемо тут жити. Дружба під вогнем у Єрусалимі”.

Вони розпитують більше одна про одну та про їх походження та предків. Предки Оделії походили з Марокко та Аргентини. Усі родичі Амал палестинці, але через окупацію вони відділені один від одного та їм важко зустрічатися. Все, що Амал та Оделія знали одна про одну з телебачення та історій інших людей, виявилось невірним. Оделія усвідомлює, як важко має бути палестинцю жити під "чужим" прапором. В свою чергу, Амал знає, що не кожен ізраїльтянин її ворог.

Завдання

1. **А.** Своїми словами поясни наслідки подій 1948-49 рр. для родичів Амал.

Б. Своїми словами поясни наслідки подій 1948-49 рр. для родичів Оделії.

2. Оделія вважає, що важко товарищувати з кимось, хто походить з абсолютно іншої культури.

А. Поясни, чому ти згоден чи не згоден з Оделією.

Б. Як ти вважаєш, її слова про дружбу стосуються лише її та Амал чи також підійдуть до дружби в твоєму оточенні? Поясни свою відповідь.

3. Поясни, чи ти вважаєш назву книги *Ми обидві хочемо тут жити. Дружба під вогнем у Єрусалимі* вдалою чи ні.

Завдання

1. Антисемітизм – вічна боротьба?
Це назва цього посібника. Продивись його ще раз і знайди найкращу ілюстрацію до заголовку.

A. Поясни свій вибір.

Б. Скопіюй ілюстрацію.

В. Придумай до неї свій власний підпис.

Діти, що відвідують єврейську школу в Гарлемі, Нідерланди, 2005 р.

2. У 2005 році ООН прийняла рішення, що 27 січня, день звільнення Аушвіцу Радянською Армією, буде днем пам'яті Голокосту в усіх країнах.

A. Чому ООН обрала 27 січня?

Б. Якої ти думки про цей день пам'яті?

Повсюди в Європі регулярно трапляються випадки паплюження єврейських могил. Також паплюжать ісламські могили, як-от у Франції (2004 р.).

3. Вандалізм

Повсюди в Європі постійно паплюжать єврейські могили. Інші могили також інколи доводиться відновлювати. Це фото було зроблене у Страсбурзі (Франція, 2004 р.). Уважно подивись на фото.

Що саме ти бачиш? Уяви, що ти журналіст. Напиши до цього фото замітку в газету.

Футбольний матч між молодими євреями та марокканцями в Амстердамі, 2004 р.

4. Дія

Непорозуміння між людьми чи групами людей трапляються постійно. Ти, напевне, можеш сам навести кілька прикладів.

А. З сусідом по парті пригадайте приклад з вашого досвіду. Можливо, він стосуватиметься класу чи району. Якщо ви не можете нічого пригадати, доберіть приклад з тої інформації, що чули з новин чи бачили по телевізору. Подумайте, що можна зробити, щоб знайти порозуміння між цими групами людей.

Б. Складіть план. Запишіть, що ви плануєте зробити. Також напишіть, яким чином ви залучите людей до вашої діяльності. Як зацікавите їх проблемою. Не забудьте написати, яких людей чи організації потрібно залучити і чому.

В. Розробіть плакат, щоб заохотити людей приєднуватися до вас.

Цей зошит є частиною більшого блоку навчальних матеріалів, що торкаються трьох основних тем:

1. Історія євреїв та антисемітизм у Європі до 1945 року;
2. Сучасний антисемітизм у сьогоденній Європі;
3. Упередження, дискримінація, расизм та антисемітизм.

Матеріали адаптовані для використання в школах декількох країн та доступні на державній мові кожної з країн-учасниць проекту. В усіх випадках матеріали готувалися Офісом демократичних інституцій та прав людини ОБСЄ та Домом Анни Франк у співробітництві з експертами кожної окремої країни.

OSCE/ODIHR

Організація з безпеки та співробітництва в Європі - це організація з безпеки, до якої входять 56 країн-учасників з Європи, Північної Америки та Центральної Азії. Її Офіс демократичних інституцій та прав людини підтримує ініціативи в сфері толерантності, протистояння дискримінації, прав людини та демократії. Додаткова інформація за адресою www.osce.org/odhr

Дім Анни Франк

Дім Анни Франк зберігає схованку Анни Франк, де зараз розташовано музей. Дім Анни Франк займається поширенням ідеалів Анни, причому не лише у зв'язку з її життям та історією, але й з огляду на їх важливість для сучасності. Задля боротьби з сучасними формами антисемітизму, расизму, ксенофобії та для розвитку толерантності і поваги до інших організація втілює численні освітні проекти. Додаткова інформація за адресою www.annefrank.org

Український центр вивчення історії Голокосту

Український центр вивчення історії Голокосту працює з березня 2002 року. Він є неурядовою громадською науково-освітньою організацією. Був створений при Інституті політичних та етнологічних досліджень Національної академії наук України. Центр займається комплексними науковими та педагогічними дослідженнями в царині вивчення історії Голокосту, долі європейських євреїв у часи нацизму та Другої світової війни. Додаткова інформація за адресою www.holocaust.kiev.ua

Асоціація "Нова Доба"

Всеукраїнська асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін "Нова Доба" зареєстрована 25 квітня 2001 року у Міністерстві юстиції України. Асоціація "Нова Доба" діє з метою сприяння якісному розвитку історичної та громадянської освіти у вітчизняних навчальних закладах задля поліпшення процесу демократизації суспільного життя України. Є Всеукраїнською громадською організацією викладачів історії та суспільних дисциплін із 24 колективними регіональними членами. Асоціація "Нова Доба" представляє професійні інтереси педагогів із 24 колективних членів Асоціації з різних регіонів України. www.novadoba.org.ua

7 Джерела толерантності

Що ми знаємо про розмаїття культур, які становлять українське суспільство? Дуже часто люди живуть поруч, але анічогісінько не знають про культуру своїх сусідів. Вже вісім років дитячий міжнаціональний табір „Джерела толерантності” збирає разом молодих людей, щоб вони могли ділитися своєю культурною спадщиною і насолоджуватися культурним розмаїттям.

Сергій, Сабіт, В'ячеслав, Алуна та Яся – це п'ятеро друзів, які познайомились в міжнаціональному таборі. В радянські часи усі, хто жив в Україні, були „радянськими громадянами”, але зараз багато людей свідомі своєї належності до національних громад з власною особливою культурою і історією. Молдавани, євреї, вірмени, рома, греки, татари та багато інших народів усі є громадянами України.

Ярослава познайомилася з Алуною і іншими у 2005 році: „Літній табір змінив частинку мого світу. Тепер я почуваюся впевненою і захищеною. Дружба – то є найвища цінність. У таборі я знайшла багато нових друзів”. Більшість з них продовжують зустрічатися в клубах толерантності для підлітків у Києві, Львові, Маріуполі, Сімферополі та Харкові.

Учасники клубів для підлітків мають нагоду знайти нових друзів, бути гостями національних громад, висловити свою думку та почути погляди інших на важливі теми, подивитися цікаві фільми, прикрасити свій одяг стильним орнаментом тощо.

Редколегія **Текст:** Інеке Мок, Віллем-Петер ван Ледден, Карен Полак (Дім Анни Франк), **адаптація:** Анатолій Подольський, Олександр Войтенко, Віталій Бобров **переклад:** Віталій Бобров **Друк:** ДГВП «Зовнішторгвидав України» **Дизайн:** Карел Оостінг, Маттіас Е. Каїл, Руслан Руденко **Фото:** Charlotte Bogaert Fotografie, Yad Vashem Institute, GPO, Franklin D. Roosevelt Library, Markus Stuecklin/EPA, AFH/AF, Kluger Zoltan/GPO, Kevin Frayer/AP Photo, Demos, Stephen Roth Institute for the Study of Antisemitism and Racism/Tel Aviv University, Bram Budel, MEMRI.org, Naftali Hilger, Edwin Walvisch Fotografie, Christian Hartman/EPA, Всеукраїнський Єврейський Конгрес, Дана Верстак, USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education, Конгрес національних громад України.

Ми намагалися зазначити усіх власників прав на фото в цьому виданні.

Якщо Ваші права на фото не були відповідним чином згадані, будь ласка зверніться до Дому Анни Франк.

Завдання

1. Подумай, яким чином можна дізнатися про культуру різних народів, які живуть в Україні?
2. Якби у тебе запитали про ідеї щодо нових акцій для клубів толерантності, якими були б твої поради?

Якщо хочеш дізнатися про літній табір більше, можеш звернутися до Конгресу національних громад України www.tolerspace.org.ua

Маріам та Марина з „КИТа” запалюють свічки у власноруч розписаних „ліхтариках толерантності”. Те ж саме у Міжнародний День Толерантності (16 листопада) робили їх однолітки ще у 20 містах України.

„Ми хочемо привернути увагу дорослих до порушень прав дитини. Для цього ми розвісили власноруч розписані футболки в коридорі великого дитячого центру. Думаю, що акція вдалася, відвідувачі одразу звертали на них увагу, читали написи, фотографувалися, задумувалися над їх змістом. Можливо, це змінить їх ставлення до потреб і прав дітей”, - говорить 17-річний Усеїн, один з учасників акції.

